

ІДІОСТИЛЬ ОЛЕСЯ ДЯКА: ХУДОЖНІ ЗАСОБИ ПОЕТИКИ

OLES DYAK'S IDIOSTYLE: ARTISTIC MEANS OF POETICS

Галів У.Б.,

orcid.org/0000-0002-8511-1484

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Зимомря М.І.,

orcid.org/0000-0002-7372-4929

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри англійської мови та перекладу

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

У статті розглянуто питання про ідіостиль відомого українського митця Олеся Дяка крізь призму художніх засобів поетики. Проаналізовано творчий доробок автора на прикладі трьох збірок, що творять своєрідний тритомник: «Мрія про рівновагу», «Світ на узвишші», «Час одкровень». На основі аналізу поетичного дискурсу виокремлено ключові образи-символи, як формують мовну картину світу письменника, а саме: *Україна, Бог, Мати, Батько, Криниця, Ластівка, Дорога, Слово, Поет* та ін. Виокремлено основні лексеми-вербалізатори та семи, закладені в аналізованих одиницях. Простежено творчу еволюцію мовної особистості автора, динаміку образотворення, оцінено внесок митця в систему художніх засобів національної мови. Доведено, що творча індивідуальність Олеся Дяка вирізняється завдяки нестандартному літературному жанрові, лапідарності вислову, гнучкій афористичній думці, глибокому філософському світосприйнятті. З'ясовано, що індивідуальний стиль поета формує багатий арсенал мовних засобів, стилістичних прийомів і великою мірою екстралінгвальні чинники – спрямованість особистого світогляду, система філософських, духовних, морально-етичних вартостей тощо. Окрему увагу звернуто на використання кольороназв, які містять глибоку національну символіку, на феномен прецедентності (прецедентні знаки і прецедентні тексти) у поетичному дискурсі автора. У багатьох віршах простежено наслідковий зв'язок, неочікувану зміну подій, що відображено в єдиному розділовому знакові (тире), яким послуговується автор. Аргументовано, що такий стилістичний прийом дає можливість читачеві краще зосередитися на висновку-квінтесенції і при потребі повернутися до зачину – емоційно- чи раціональній. Беручи до уваги особливості жанру, у поетичному дискурсі О. Дяка виокремлено вірші-сентенції, вірші-філософеми, вірші-одкровення, вірші-замальовки, вірші-шкіци, вірші-передбачення, вірші-ескізи.

Ключові слова: ідіостиль, мовна картина світу, мовна особистість автора, поетичний дискурс, мовомислення.

The article examines the idiostyle of the contemporary artist Oles Dyak through the prism of artistic means of poetics. The author's creative output is analyzed using the example of three collections: "Dream of Balance", "World on the Hill", "Time of Revelation". The main verbalizing lexemes and semiotics embedded in the analyzed units are identified. Based on the analysis of poetic discourse, key images-symbols were identified that form the linguistic picture of the writer's world, namely: *Ukraine, God, Mother, Father, Well, Swallow, Road, Word, Poet*, etc. The main verbalizers and semes embedded in the analyzed units were identified. The creative evolution of the author's linguistic personality, the dynamics of image creation are traced, the artist's contribution to the system of artistic means of the national language is assessed. It is proven that the creative individuality of Oles Dyak is distinguished by a non-standard literary genre, conciseness of expression, flexible aphoristic thought, and a deep philosophical worldview. It has been found that the individual style of the poet is formed by a rich arsenal of linguistic means, stylistic techniques and, to a large extent, extralingual factors – the direction of the personal worldview, the system of philosophical, spiritual, moral and ethical values, etc. Special attention is paid to the use of color names that contain deep national symbolism, to the phenomenon of precedent (precedent signs and precedent texts) in the author's poetic discourse. Many poems trace a consequential connection, an unexpected change of events, which is reflected in the single punctuation mark (dash) used by the author. It is argued that such a stylistic device allows the reader to better focus on the conclusion-quintessence and, if necessary, return to the beginning – an emotional or rational confession. Taking into account the features of the genre, in the poetic discourse of O. Dyak, there are distinguished verses-sentences, verses-philosophemes, verses-revelations, verses-sketches, verses-sketches, verses-foresights, verses-sketches.

Key words: idiostyle, linguistic picture of the world, linguistic personality of the author, poetic discourse, linguistic thinking.

Постановка проблеми. У сучасній лінгвістиці щоразу нового звучання набуває питання вивчення індивідуального стилю певного автора – чи то відомого класика чи письменника-сучасника. Адже багатовимірність художнього

світу митця віддзеркалює самобутнє мовомислення народу, засвідчує глибокий зв'язок із літературною традицією. Дослідження ідіостилу письменника дає можливість оцінити його внесок у систему художніх засобів національної мови,

з'ясувати лінгвоцентричний, текстоцентричний, антропоцентричний та когнітивний підхід до вивчення поетичного дискурсу.

Поетична творчість Олеся (Олександра) Дяка досить стрімко увійшла в сучасний літературний процес. Талант автора помітно вирізняється не лише стильовими особливостями, а й специфікою віршування, оригінальним мовним багатством, пісенною мелодикою. Оесь Дяк – заслужений діяч мистецтв України, голова Львівської обласної організації спілки письменників України, автор вісімнадцяти поетичних збірок, виконавець власних пісень у жанрі співаної поезії. Досліджуючи індивідуальну манеру письма митця, неможливо оминати увагою зв'язок мови і мислення, який формує неповторну мовну картину світу. Потреба ґрунтовного мовностилістичного аналізу творів автора-сучасника, обдарованого майстра художнього слова, зумовлює **актуальність** нашої розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ідіостиль визначних майстрів слова в українській науці досліджували С. Єрмоленко, Л. Ставицька, Є. Баран, А. Мойсієнко, О. Астаф'єв, М. Якубовська, Л. Різник, Є. Калашник, Г. Сюта, У. Свередюк, О. Стусенко. Поетичну творчість О. Дяка із літературознавчого погляду інтерпретували В. Палинський [11], Б. Смоляк [12], І. Фари́на [13] та ін. Зокре́ма, В. Палинський та Б. Смоляк акцентують увагу на особливостях поетичного жанру, які обрав автор. І. Фари́на виокремив тематичні пласти творчості та проаналізував метафоричність мислення поета. Безпосередньо мовознавчі дослідження на основі художнього дискурсу автора наразі відсутні, а це, своєю чергою, окреслює широку перспективу для лінгвістів і культурологів.

Мета статті – виявити та описати лексичні, синтаксичні засоби, у тім числі образи, символи, архетипи, що формують індивідуальну манеру письма поета і забезпечують художньо-образну палітру авторського поетичного дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Найбільш знаковими поетичними збірками Олеся Дяка є «Мрія про рівновагу» (Львів: «Апріорі», 2016), «Світ на узвишші» (Дрогобич: «Коло», 2019) та «Час одкровенень» (Дрогобич: «Коло», 2024). Їх можна розглядати як трилогію чи вибрані твори, але кожна із книг – окремий неповторний світ, в який хочеться занурюватися знову і знову, щоб зачерпнути снаги і бодай спробувати осягнути той дивовижний світ, який відкриває перед читачем мовну особистість автора.

Творча індивідуальність Олеся Дяка вирізняється завдяки нестандартному літературному

жанрові, адже відомо, що митець – майстер поетичних мініатюр, які структурно оформлені як дистихи або (рідше) терцет. Відразу напрошується думка про суголосність зі східною традицією (японська, китайська лірика). Але прапервні радше слід шукати в українській народній творчості, у давній українській літературі, у творах визначних майстрів пера, як-от Б.-І. Антонич, М. Вінграновський, Д. Павличко, П. Скунець, І. Калинець, Л. Костенко. Лапідарність вислову, гнучка афористична думка, глибоке філософське світосприйняття – це ще далеко не всі ознаки, притаманні саме цьому стилеві віршування, на основі якого можемо говорити і про ментальні особливості народу, який породжує таких митців.

Самобутність ідіостилу Олеся Дяка полягає в паритетності двох небуденних захоплень – поезією і музикою. Звідси народжується пісенність як детермінант мови поета-пісняра. Обидва види мистецтва є «промовистим живописом», який впливає на психоемоційний стан людини, апелює до її почуттів і відчуттів. Аналіз поезій трьох збірок дає підстави говорити про романтичний тип творчості автора, своєрідну мелодіку строфи, індивідуальну метафоричність, глибоку образність та нетрадиційну символіку, яка часто доростає до рівня архетипів.

Доцільно виокремити мовосвіт кожної збірки зокре́ма.

І. «Мрія про рівновагу». Поетичний дискурс цієї книги закроєний частково на віршах, які увійшли до попередніх збірок – «Той, що летить», «Тягар всевидячого ока», «Воскреси птаху», проте містить цілком нові розділи: «Пісня у спадок», «Фестиваль», «Колиска в руці», «Пробудження коханої», «Невідправлені листи».

Особливістю цієї збірки є поєднання двох важливих начал – комунікативної та естетичної функції тексту. Невимушене спілкування з читачем чи звертання до конкретного адресата, передане відповідною лексикою, художніми засобами, породжує глибоке естетичне враження. Тут надibuємо пейзажну, інтимну, громадянську лірику, настроєві, філософські вірші, вірші про пам'ять роду, призначення поета тощо.

Внутрішню самозаглибленість поета найбільш тонко передають вірші про призначення митця. Цікаво, що пошуки творчого щастя не обмежуються лише любов'ю до слова, пісні, а й пробуджують у ліричного героя відчуття відповідальності перед суспільством за Слово – мовлене чи виспіване. Такі вірші позначені особливою енергетикою. Кожен рядок – це розгорнута метафора

чи глибока сентенція. Ось, наприклад: «Розквітає слова біла кала» [1, с. 14]; «Пісня випурхне із серця» [1, с. 18]; «Княжа квітка поезії» [1, с. 19]; «співаю вірша пташку не для себе» [1, с. 25]; «для поета з гітарою вітер вирощує небо» [1, с. 22]; «великдень поезії» [1, с. 50]; «Мета одна – увись тримайся неба» [1, с. 15].

Справжнім поетичним маніфестом є терцет «Утвердження», у кожній трьохрядковій строфі якого відчитуємо глибокий зміст, віднаходимо не тільки «Я-особисте», а й «Я-суспільне»:

*Відчуваю себе поетом
поки перо
вибирає колір чорнила*

*Сперечаюся
зі своїми віршами
за кожне слово*

*Долаю висоти
семимильними кроками
равлика*

*Для книги майбутнього
виливаю найгучніші дзвони
з металообрухту чорнового зошита*

*Думаю
чи розрубна моя любов
на дві половинки до України [1, с. 66].*

Пошук істини увиразнює остання строфа, де автор ідейно-тематичний наголос зосереджує на відчутті приналежності до національного:

*А якщо дорогу мені заступить мур
Нащадок китайської стіни –
Згадаю клич Кирила Кожум'яки*

Стою з відкритими очима [1, с. 66].

Чітку національну позицію поета засвідчують вірші, що репрезентують громадянську лірику. Це, зокрема, поезії «День свободи», «Український простір», «На вершині», «Не зрадь» та ін. Порівняймо:

*Десь я схибив
Що батько за мене вмирав*

*Не зганьбив країни
Ні сина ані оселедця*

*Десь я схибив
Що другим шевченком не став*

*Я – майдану поет
Із тризубом свободи й гітари у серці [1, с. 57];*

*«і не так важливо чи хто почує тебе
Як угледить у грудях твоїх
Відблиск крові Івана Підкови» [1, с. 67];*

Гострю шаблю на поклик Вітчизни [1, с. 107].

У пошуках істини поет не вибудовує готових формул-відповідей, а радше ставить запитання, молитовно занурюючись у мікрокосм душі:

*І не воскреснеш, як заледве
У грудях свічка горить...*

*Ой чий то біль живий і мертвий
Над Україною летить? [1, с. 111].*

Зерна небайдужості до трагічних сторінок історії проростають у поетичних рядках, присвячених подіям Голодомору в Україні:

*Кожна зернина за пазухою
озивається скоринкою відібраного хліба
у терпеливого українця
часів тридцять третього... [1, с. 112];*

*Стільки часу спресовано у підземеллі історії,
а я – надтріснутий з розпуки
зі свічкою і Отченашем
скалку пам'яті вганяю собі в серце [1, с. 112].*

Здатність своєрідно сприймати світ у всіх його естетичних принадах спричинила появу цілого циклу пейзажно-настрійових віршів. Дуже часто це поезія зі звуковими та зоровими образами. Для прикладу:

*минуло літо –
крикнуло апчхи*

*промчали теплі дні
мов на роверах*

*сідає сонне сонце
за верхи*

*лелека гріє дзьоб
у поміж перах [1, с. 51].
або:*

*Земля зсунула трухлявий пенієв снігу
З чорної черепиці свого будинку.*

*Прохолода владної Говерли
В каламуті Прута відбивається.*

*З учораньої осені птахи повилітали
На ковану браму дня, щоб відчинялася.*

*В каштанових пуп'янках оживають білі пензлі –
Розсвічуються прозорими ліхтарями [1, с. 68].*

Синергетику розуму, почуттів і високої духовності відчитуємо також у віршах про пам'ять роду:

*Світ розділювався
На листяні і безлисті дерева.
Із якого дерева
Рід мій забруньчить?* [1, с. 77];

*хоч би раз доторкнутися леза меча
предка-скіфа непереможного*

*боронь тебе боже лелек
з гуцульських керамік зігнати* [1, с. 95].

Мовна картина світу поета була б неповною без віршів, що репрезентують інтимну лірику. Багатий почуттєвий світ автора постає то в легких настроєвих шкідках-замальовках, то в дещо нату-
ралістичних урбаністичних сюжетах:

*В твоїх очах ранкові роси
Лишили ніжну білизну.*

*По теплім небі хмари босі,
Мов під вінець, ведуть весну.*

*А запах яблук тогорічних
П'янить солодкий у садах*

*Прийшла й моя весна велично
І сіла буслами на дах* [1, с. 79];

*Кожного ранку
мені так по-дитячому
не хочеться вмиватися...*

*Я боюся змити
дотик твоєї щоки* [1, с. 145];

*Такими очима
дивився на мене,*

*а я мовчати му,
набравши мовчаників
за щоки* [1, с. 157].

Індивідуальний стиль поета формує багатий арсенал мовних засобів, стилістичних прийомів і великою мірою екстралінгвальні чинники – спрямованість особистого світогляду, система філософських, духовних, морально-етичних вартостей тощо.

«Чим колоритніша особистість, тим оригінальніший її мовленнєвий стиль, оскільки внутрішні особистісні якості неминуче виявляються в її мовленні», – писав В. Жайворонок [5, с. 27]. Як носій етнокультурних традицій

Олесь Дяк знаходить універсальну словесну форму, завдяки чому загальнолюдські, національні символи набувають яскравих індивідуальних рис. Серед ключових образів-символів, що постають у поетичному дискурсі автора, варто виокремити такі як: **Україна, Мати, Батько, Дерево, Дорога, Криниця, Ластівка**. Вони є не тільки мовно-естетичними знаками національної культури, а й національними архетипами, витвореними предками і збереженими крізь століття.

Так, **образ України** викристалізовується в поезіях «Світло», «Одвічне», «Імпровізація на тему сорокових років», «Не зрадь» та ін. Часто його увиразнюють епітети «ясна», «моя»:

*Горло нишком
На пісню міцніє.
На душі
Так блакитно світліє
З темноти
Україна ясна* [1, с. 135].

Неодноразово поет творить образ України за допомогою запитальних конструкцій. У риторичних питаннях, увігнаних в коротку строфу, струменить турбота і тривога за долю Батьківщини:

*Ой чий то біль живий і мертвий
Над Україною летить?* [1, с. 111];

*Розповзлося гаддя окопів по моїй Україні.
Хто запряг птахів і людей
У колісницю винищення?* [1, с. 142].

Цей етноконотований образ засвідчує національну зорієнтованість мовомислення поета, для якого Україна – не просто рідний дім, а місце духовної сили, національна історія, його особистий сакрум.

Багатовимірним у поезії митця постає **образ Матері**, у творенні якого вбачаємо мовнопоетичну традицію Т. Шевченка, І. Франка, А. Малишка, В. Симоненка, М. Вінграновського, І. Гнатюка, Л. Костенко, Д. Креміня, Е. Андіївської ... Він репрезентований лексемою **мама** і містить семи «любов», «відданість», «довіра», «духовність».

*мама знову обрус вибілює
сподівається сина до свята
скуштувати різдвяного хліба
возз'єднатися в спільній молитві* [1, с. 107].

Молитовні мотиви, міцний духовний зв'язок між матір'ю і сином прочитуємо у вірші «Мама», де мати уособлює для ліричного героя цілий всесвіт, всеосяжність, божественність і досконалість:

*З розкрилля маминих долонь
Відкрився безмір
Ген під зорі* [1, с. 124].

І трохи далі, в наступних строфах віднаходимо рядки, породжені відчаєм, боязню втрати найріднішої людини, про що свідчать синтаксичні повтори «Мамо, я буду найкращим сином на світі»:

*Мамо, я буду найкращим сином на світі,
Тільки б згасали сиві прозорини
У вечірньому небі твоєї коси.*

*Мамо,
Я буду найкращим сином на світі.
Мамо [1, с. 124].*

З жіночністю та материнством пов'язаний образ Ластівки. Без цього символу неможливо уявити української пісні, поезії, щедрівки. Мимоволі пригадується вірш сучасного поета Тараса Мельничука «Материнство»: «...і під стріхою ластівка будує собі маленьку Україну» [7]. Така ж народна поетика нуртує в поезіях Олеса Дяка. Вербалізований лексемою **ластівка**, цей образ містить семи «щастя», «воля», «надія», «добро», «світло», «відродження».

*Мабуть-таки
Достигла диня,
Якщо хлопчики*

*На дерев'яних кониках
Ластівок беруться обганяти [1, с. 101].*

Наскрізним образом-символом у поезії О. Дяка є образ **Батька**. Батько як філософський універсум, джерело життя, початок роду вербалізований однойменною лексемою, у яку закладені семи «любов», «простота», «щирість», «відданість», «страждання»:

*Батько.
Вчорашнього тіла грудочка.
Червоний і терпкий пісок
Обвалює лице [1, с. 118];*

*По скалічених етапами
дорогах
у тривожнім пасмі
сивини
ніс додому батько
перемогу –
все своє багатство
з чужини [1, с. 137].*

Триєдина сутність закодована в сакральному для кожного українця образі **Криниця**, адже він об'єднує три сфери буття – **підземну, земну і небесну**. Криниця як символу роду, символ пам'яті у поетичному дискурсі автора містить семи «життя», «здоров'я», «духовність», «чистота», «очищення»:

*Чорна пуста –
Тумани кочують на Схід.
Ще долоня довірлива
Чисту криницю шукає... [1, с. 100];*

*Гойдаю
світ*

*колишу
тишу*

*криницю
на плечах несучу [1, с. 98];*

*На крик води
Біжу я до криниці [1, с. 160];*

*З нім криниць
Видобуваю воду [1, с. 138].*

Усі згадані образи-символи є вагомими знаками української етнокультури. Їхня семантика має давнє коріння, оскільки бере початок із народних джерел.

Посутніми ознаками творчої манери Олеса Дяка є поєднання в поетичних творах слова і кольору. Використання кольороназв теж містить глибоку національну символіку:

*червоними і чорними нитками
життя моє пришите до землі [1, с. 95].*

Не можна оминати увагою вірші, весь семантичний простір яких заповнений кольорами:

*Я хочу для тебе світла
повні кошики яблук солодких*

*І сопілки тобі рожевої
лиш не чорної не воскової [1, с. 128];*

*Стиглим яблуком пахнуть руки.
Світло клена в твоїх долонях...*

*У злототінні пасуться коні.
Чую осені перегуки.*

*Бачу, вітер у Львівську браму
Котить сонце в червоній фарбі [1, с. 76].*

II. «Світ на узвишші». Друга книга вибраного позначена особливим концепційним мінімалізмом. Хоч для української поезії зазвичай не характерна ментальна лапідарність вислову, проте творча манера Олеса Дяка – майстра мініатюр – доводить протилежне: філігранна естетика і глибина думки може міститися навіть у коротких формах, простих строфах, парцельованих реченнях.

«Світ на узвишші» – це вірші-передбачення, вірші-сентенції, вірші-філософії. Вони закладені вже навіть у назвах розділів: «Оковірші», «Світ незірваної ожини», «Шипшинова моя душа» та ін. У них, як і в попередній збірці викристалізуються образи-символи **України, Бога, Матері, Поета, Дороги, Лелеки** та ін.

Поет-філософ найчастіше розмірковує про:

– втрачені цінності:

*безликий час
такий собі –
ніщо
запанувало
світом [2, с. 36].*

– минулість життя:

*у цьому світі
вічних парадоксів –*

*ми тільки гості
на своїй землі [2, с. 32].*

Проте навіть у безвиході бачить вихід:

*переді мною
бездоріжжя*

*куди ж воно?
та наврогостець [2, с. 35].*

Наскрізною ниткою крізь поетичну канву збірки проходять патріотичні та релігійні мотиви. Дуже часто вони становлять єдине ціле:

*великоднє зішестя омофору –
й любов до України
на душі [2, с. 26];*

*єднаймося
під прапором
свободи*

*небесна сотня
в наших
молитвах [2, с. 26].*

Образ **України** породжує образ **Волі**:

*ось воля воленька
мала –*

*шукає захистку
наосліп [2, с. 36].*

У цьому контексті цікавою проступає деталь сполуки «воля воленька», радше у бікультурному сенсі, власне, з урахуванням конкретної ідіотичної мови на вербально-семантичному і прагматичному рівнях. Прагнемо порівняти цю сполуку з образом «Добродійки Воленьки й годинник Перемоги» з-під пера Яни Грицай (Гайделберг-Ужгород, 2023).

Варто зауважити: Олесь Дяк відчуває своє національне коріння і, зрештою, призначення в житті, чи не в першу чергу, в образі **Дороги**:

*Дорозі зрадити
не смію –
тече в крові моїй
спориш [2, с. 35].*

Особливим світлом і ніжністю огорнутий у «Світі на узвишші» образ **Матері**. Мати – Берегиня, Мати – неосяжна любов. Саме такою вона постає у поезії митця:

*картоплю мама
в полі обгортає –
навколо неї
світиться
земля [2, с. 45];*

*сивоволосий
а дитя –
до мами горнуся
у віршах [2, с. 40].*

Інше світло, яке випромінює щастя для поета, – це солодкі муки творчості:

*на схилі дня
чекаю миті вірша –
аж тут їжак
дорогу
перейшов [2, с. 29];*

*блаженно сяє
тиша вечорова –*

*і віршів не змовкають
цвіркуни [2, с. 88];*

*ховаю страх
у мужність свого вірша
віднині кожен вірш –
козак мамай [2, с. 51].*

Поетичну канву збірки виразно підсилюють генітивні метафори «рушничок вірша», «журавлик вірша»:

*ось-ось засяє
зірка вифлеємська –
ще вірша
вишиваю
рушничок [2, с. 52];*

*так тихо в серці –
вірша спить журавлик*

*а за вікном
у бубни злива б'є [2, с. 53].*

Цікаво, що в багатьох віршах простежуємо наслідковий зв'язок, неочікувану зміну подій, що відображено в єдиному розділовому знакові (тире), яким послуговується автор. Такий стилістичний прийом дає можливість читачеві краще зосередитися на висновку-квінтесенції і при потребі повернутися до зачину – емоцій- чи раціональній осповіді. Ось для прикладу:

*прийшов додому
з кошиком ожини –
а вже на призьбі
кіт зими лежить* [2, с. 29].

Помітне місце у збірці посідає інтимна лірика. Мотив кохання і розлуки породжує неординарні думки, ввібгані в розлогі метафори, авторські неологізми: «за руки йдемо до престолу долі» [2, с. 90]; «руки твоєї ніжний полонез» [2, с. 109]; «тебе в обіймах виліплю за ніч» [2, с. 97]; «тобі на вушко ніжнослов шепочу» [2, с. 100]; «Коли тебе немає поруч – душа холодне в сірій хрест» [2, с. 115]. Особливим сумом пройнятий цикл віршів «Неба прихилена мить»:

*Так холодно
Де ви уже назавжди –*

*Іскриться жар
Незниклих почуттів* [2, с. 201].

Вартими уваги є низка віршів, присвячених відомим постатям – діячам мистецтва, культури, як-от: «Тривірш для Назарія», «Вознесіння» (Пам'яті Мирослава Кушніра), «Менталітет» (У вінок пам'яті Ігоря Білозіра). Роздуми автора, непозбавлені патріотичних почуттів, тут звучать як гострі інвективи:

*моя країна
не моя –*

*о як на ній розкішно
зайдам* [2, с. 157];

*наш сором –
тисячі шевченків
що по-російськи
гомонять* [2, с. 159].

Мабуть, найбільшою своєрідністю книги є поезії-мініатюри довжиною в два-три рядки. Не тільки тому, що вражають своїм графічним оформленням. Це радше те, що ми окреслили вище терміном **вірші-філософеми**. Коротка форма і глибокий зміст. На перший погляд нагадують японські хайку, а насправді є яскравими кодами українського національного мовомислення, в яких неважко відчитати прецедентні джерела і прецедентні тексти. Для прикладу:

*жагою гнаний
у ясир* [2, с. 17];

*заговкла
скрипка –
хтось поміг* [2, с. 145];

*акорд любові
нащесерце* [2, с. 124];

*живу піснями
і дощем* [2, с. 121].

III. «Час одкровенень». Третю збірку віршів Олеся Дяка формують два органічно взаємопов'язані між собою розділи – «Просвітлений вогонь» та «Високогірні вірші». Тут віднаходимо і вірші-одкровення, і вірші-ескізи, вірші-замальовки, шкідливі. Уже перша поезія «Струмок життя», якою відкривається книга, просвітлена темою творчості – справжнього покликання митця:

*поезіє
веди мене
до світла*

*щоб доля
не зійшла
на манівці* [3, с. 7].

На сторінках першого розділу виразно постає образ **Слова**:

*шукаю слова
дорогу
камею* [3, с. 14];

*помилувати слово
бога прошу* [3, с. 15];

*шукаю слово
ніжне і прозоре*

*мов крокуса
пелюстку золоту* [3, с. 41];

темніє личко слів [3, с. 56].

Образ **України** в «Часі одкровенень» репрезентований лексемами, що уособлюють:

– **національний простір**: *луг, степ, дніпрові пороги, ріка, водойма, дорога, стежина, небеса* («холодне око дивиться ріки» [3, с. 46]; «де та стежина, яку до грудей не притулиш» [3, с. 28]; «часу невпіймані коні гривами завжди до степу» [3, с. 98]);

– **флоросвіт**: *маки, блавати, волошка, калина, крокус, люпин, спориш, ковила, ромашки, терен, м'ята, конюшина, шипшина,*

тополі, смереки («серце м'ятою пахне для вас» [3, с. 155]; «я до тебе як терен крізь дощ» [3, с. 191]; «тополі вигнулась антена» [3, с. 45]);
 – зоосвіт: лелеки, журавлі, бузьки, сокіл, чаєчка («крилом на землю кліпає лелека» [3, с. 49]; «дримбами вени гудуть бузьки ой не прилетіли» [3, с. 188]; «у серці чаєчка ячить» [3, с. 220]).

Примітно, що ці номени, поєднуючись із кольороназвами, часто є носіями національної символіки:

Голубить світ волошка синя

Заснули сонця жовті теслі [3, с. 35].

Розділ «Високогірний вірш» – це неперевершені вірші інтимної лірики, відверта сповідь ліричного героя перед коханою, перед самим собою. Тут любов постає в різноманітних проявах – від Агапе до Еросу. Але насамперед це почуття поет трактує як сакрум, як те, що ніколи не проминає:

*возвеличую
нашу любов*

*підіймаю
на стяг [3, с. 197];*

*торкаюся неба
обличчя твого як причастя [3, с. 84];*

*ця любов
ще далеко не пізня*

*омофором
солодить душу [3, с. 203].*

Цікавим з погляду архітектоніки є поезія «Високогірний вірш». Усього чотири дворядкові строфи, але кожна з них наповнена прецедентними знаками. Відчитати ці культурні коди може знавець національної літератури і народної творчості загалом. Наведемо фрагмент:

*Тумани котяться вперед
За довбушеві скелі*

*Лечу як бартка до небес
Ланцюг мій не прикутий*

*Я так люблю одну тебе
Високогірну руту [3, с. 195].*

Свої почуття ліричний герой неодноразово підкреслює числовою символікою. Так, у вірші «Лист» числівник **три** уособлює цілісність, гармонію, успіх, **сто** – повноту, велику кількість:

*я написав
листа вам
на три вірші*

*люблю
пробачте
сто раз написав [3, с. 196].*

Тема кохання часто суголосна із темою творчості. Це два крила, без яких митець не може відчувати себе цілісною особистістю. Власне тому й на сторінках книги знаходимо щемливі одкровення, які формують правдивий образ **Поета**:

*вірші писати почав –
серця крило заболіло [3, с. 237];*

*музою вигнаний з раю
вірші на друзки розбиті*

*з рути напився чаю
буду вмирати щоб жити [3, с. 205];*

*епітетів смакую щем –
читаю твої вірші [3, с. 239].*

Образ Поета часом закросений на дещо песимістичних нотах. Але відрядно те, що автор не лукавить перед собою і читачем:

*аж від болю
здрігаються вірші*

*по холодній стерні
босяка*

*йдуть метафори
кінні і піші –*

*не веселі сьогодні
в дяка [3, с. 213].*

Серце митця розквітає при думці про майбутнє:
*О ні не хочу в небуття
Я ще тримаюся за вірші*

*У серці квітне почуття
І думка витворами віща [3, с. 231].*

Важливими стилістичними ресурсами поезії Олеся Дяка є:

– односкладні називні речення («Небо. Втома. Догорає день» [2, с. 85]);

– синтаксичні повтори («Зупиніться на хвилину шалені»; «Зупиніться на годину шалені»; «Зупиніться на дитинство шалені»; «Зупиніться на вічність шалені» [1, с. 136]);

– використання фразем («якби вам серце не віддав я життя б накрилося рядом» [3, с. 130]; «воду колотиш у ступі тиша розіпнута свистом» [3, с. 93]; «хто не чув – коса на камінь» [3, с. 169]);

– використання авторських неологізмів (казує [1, с. 148]; гончарує [1, с. 149]; мовчаники [1, с. 157]; ніжнослов [2, с. 100]).

Завдяки цьому автор створює потужний семантико-стилістичний ефект, уміло реалізує експресивні можливості кожної мовної одиниці.

Інтелектуально вагомими у творчості письменника є поезії, що постають як культурно-емоційні блоки, прецедентні (ремінісцентні) тексти:

*сковородою
може стану
біліють скроні
а проте
іду у світ
із віршем в торбі
як ти просила
у листі [3, с. 216];*

*вітру гортина
сердита
лашкою мокрою
б'ється [3, с. 64].*

Висновки. Отже, аналіз художніх засобів поезики Олеся Дяка засвідчив своєрідність його мистецького мовомислення. Лексико-семантичні, синтаксичні, стилістичні та інші складники іді-

остилю митця репрезентують його неповторну мовну картину світу.

Поетична мова Олеся Дяка насичена метафорами, епітетами, порівняннями, фраземами, неологізмами, символами. Нам вдалося виокремити ключові образи-символи, які формують мовну картину світу автора, та простежити їх вербальне втілення на рівні синтагматики. Усі образи, а саме: **України, Бога, Матері, Батька, Дерева, Криниці, Дороги, Ластівки, Слова, Поета** та ін., є етноконотованими, що засвідчує національну зорієнтованість мовомислення поета. Крім того, нестандартне графічне та мовно-художнє оформлення поетичної строфи є переконливим доказом оригінальності, витонченості думки.

Докладний аналіз текстових складників дає можливість дійти узагальненого висновку: на формування ідіостилю поета вплинули мовні та позамовні чинники – політичні, світоглядні, загальнокультурні (звідси і виникнення феномену прецедентності у багатьох текстах). А це невід'ємний стержень розвитку багатогранної мовної особистості митця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дяк О. Мрія про рівновагу. Львів: Апріорі. 2016. 167 с.
2. Дяк О. Світ на узвишші. Дрогобич: Коло. 2019. 214 с.
3. Дяк О. Час одкровень. Дрогобич: Коло. 2024. 255 с.
4. Єрмоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури. К.: Інститут української мови НАН України. 2009. 352 с.
5. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–34.
6. Мацько Л. Формування національно-мовної особистості. *Педагогічна газета*. 2000. № 8–9. С. 2.
7. Мельничук Т. Князь роси. К.: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2012. 288 с.
8. Мойсієнко А. К. Віршовий текст як динамічна структура. *Мовознавство*. 2002. № 2–3. С. 3–10.
9. Олексенко В. П. Мовностилістичні особливості ідіостилю Івана Багряного. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Вип. 39. Т. 1. С. 283–289.
10. Півень В. Ф. Ідіостиль поетичних творів Святослава Гординського: автореф. Дис. Канд. філол. наук: 10.02.01. Запорізький держ. ун-т. Запоріжжя. 2005. 20 с.
11. Палинський В. Олесь Дяк. «Світ на узвишші». *Літературна Україна*. 18.05.2020. <https://litukraina.com.ua>
12. Смоляк Б. Олесь Дяк, автор і творець. Думки про та принагідні. С. 5–10. *Олесь Дяк. Світ на узвишші*. Дрогобич: Коло. 2019. 214 с.
13. Фарица І. Шукання квітки поезії. Рефлексії у трьох частинах. С. 5–11. *Олесь Дяк. Мрія про рівновагу*. Львів: Апріорі. 2016. 167 с.